

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze diplomové práce

Extremismus v právní teorii a praxi

Bc. Martin Kostiha DiS.

Souhrn

Tato práce se zabývá zkoumáním fenoménu extremismu. Zkoumá právní a společenské vnímání a klasifikaci skutků a projevů jednání vnímání jako extremistické. Vybírá a shrnuje jednotlivé právní normy, které jsou charakteristické pro trestné činy s spojované s extremisty, od obecných ustanovení v Ústavě a Listině základních práv a svobod až po konkrétní paragrafy vyjmenované v Trestním zákoníku. Rozebírá pak jednotlivé aspekty a znaky, které jsou pro naplnění dané skutkové podstaty podstatné. Popisuje vývoj extremistické scény a jeho historické kořeny a pozadí. Soustředí se také na jednotlivé organizace, uskupení a také na nejpodstatnější kauzy, které byly v souvislosti s touto problematikou projednávány. Představuje jednotlivé směry a odnože, se kterými se lze na naší extremistické scéně setkat, a shrnuje jejich ideologii, symboliku, představitele, historii a cíle. Více se pak věnuje rozboru myšlenkových a historických základů zejména pro představitele pravicového extremismu (nacismus, a fašismus), který je u nás vnímán jako nejdominantnější. Zvláště se také věnuje materiálům, díky kterým se extremistům daří získávat podporu u širší veřejnosti - dezinformativní a konspirační teorie, nejvíce pak s neonacisty spojené popírání holocaustu . Cíl praktické části této práce je konkrétně popsat a shrnout nejdůležitější akce a projevy extremistických aktivit na území České republiky od počátku 90. let do současnosti a dále se z dostupných zdrojů, sociologických výzkumů, šetření a jiných dat pokusit identifikovat aktuální hrozby a rizika, popřípadě i jejich možné příčiny. Z výsledků praktické části pak navrhnout přístup, který by zlepšil či řešil aktuální nebezpečí extremismu.

Klíčová slova

Ekoterorismus, Extremismus, Fašismus, Krajní pravice, Nacismus, Neonacismus, Propaganda

Úvod

Extremismus je pojem v naší republice poměrně mladý. Před čtvrtstoletím víceméně neznámý a vzdálený. Hořící kříže na jihu USA a členové Ku-klux-klanu se našinci v 60. letech 20. století zdáli jako absolutně neuvěřitelní a nepřenositelní do naší společnosti. Ačkoliv si to naše společnost nedovedla představit, ruku v ruce se svobodou a demokracií se v

naší zemi objevili také takové věci jako jsou rasismus, xenofobie, neonacismus, anarchismus a další nepříliš bohubilé odchylky od společensky uznávaných a tolerovaných standardů chování. Nikoho nepřekvapí, že extremismus je mediálně i širokou veřejností fenomén velmi věnovaný a této otázce je věnována velká pozornost také ze strany bezpečnostních složek státu. Více než nadpoloviční většina obyvatel České republiky se obává nárůstu vlivu extremistických politických stran, které téměř dvě třetiny populace považují za přímé ohrožení demokracie. Více než polovina domácí populace je rovněž toho názoru, že by všechny extremistické strany měly být zakázány.¹ Podle některých politologů je zase extremismus do určité míry naprosto běžný a neoddelitelný jev při fungování zdravé demokratické společnosti, jehož absolutní vymícení není nikdy v demokratické společnosti možné.

Co se mohlo ve svém zárodku zdát jako více či méně nevinná pubertální či mladická nerozvážnost, která se omezuje na nevhodné chování na uzavřených koncertních setkáních v uzavřených kulturácích, nebo rvačky a výtržnosti při sportovních akcích může nabrat nečekaný směr a obrátky. Pro někoho se jako absolutním vrcholem možného pokřivení reality jeví fenomén u nás už také poznáný - popírání holocaustu. Mladíci s holými hlavami ve vysokých botách a vojenských bundách budili u velké části veřejnosti sympatie, když se prezentovali jako alternativa proti tehdy nekontrolovatelně se šířícím drogám. Snad nikde na světě se nedostaly písně skinheadských kapel s více či méně rasistickými texty či podtexty do hudební hitparády veřejnoprávní televize, tak jako se tomu podařilo v roce 1990 kapele Orlík. Anarchismus se v naší zemi zdál být od počátku 20. století také jako mrtvá ideologie, dokud nezačaly dopadat dlažební kostky na hlavy policistů bránící zasedání Mezinárodního měnového fondu v září 2000. Mají tyto prvotní, často přehlížené a omlouvané excesy přímou či nepřímou spojitost s nejvážnějšími rasově motivovanými zločiny? Kde přesně lze v extremismu hledat kořeny a společné sociální vzorce, ze kterých přicházejí pachatelé například žhářských útoků, nebo masakrů ve stylu řádění Anderse Breivika? Absolutním fenoménem poslední doby je nepochybně Islámský radikalismus. Takto to alespoň vnímá drtivá většina veřejnosti. Nakolik jsou tyto obavy opodstatněné, a co bychom měli s touto hrozbou dělat?

V této práci bych se chtěl zaměřit na popsání a vytvoření obecného přehledu extremistických pramenů, historie a současnosti jak se zaměřením jak na Českou republiku,

tak i Evropu a zbytek světa. Pojmenovat jak shodné, tak odlišné body. Identifikovat hlavní ideologické směry, jejich zástupce, odnože, popřípadě i znaky a identifikační prvky. Zároveň bych se podle dostupných informací pokusil o zhodnocení nebezpečnosti daných směrů či organizací pro naši společnost. Cíl praktické části této práce je popsat a shrnout nejdůležitější akce a projevy extremistických aktivit na území České republiky od počátku 90. let do současnosti. Zároveň se z dostupných zdrojů a informací pokusit identifikovat aktuální hrozby a rizika. Následně na základě zjištěných skutečností navrhnout vhodné řešení aktuálních problémů.

Metodika a cíle práce

Práce se skládá z části teoretické a praktické. V teoretické části je nejvíce využívána metoda popisná, kdy za použití právních norem, předpisů a odborné literatury, článků i zpráv z médií je identifikována, popsána a vymezena extremistická scéna v právní i teoretické rovině. Studium článků v médiích jsou zkoumány a zařazovány jednotlivé akce a trestné činy spáchané extremisty.

Cílem práce je prozkoumání, shrnutí a představení extremistické problematiky jak ve světovém, tak především v českém prostředí. Na základě zjištěných informací o problematice navrhnout vhodný přístup pro zlepšení aktuální situace.

Dílním cílem je pak vymezení samotného pojmu extremismus, identifikace souvisejících právních norem. Dále pak představení jednotlivých směrů, odnoží, organizací, politických stran, myšlenkových základů a východisek vztahujících se k extremistické problematice a pomocí dostupných dat identifikovat ekonomické aspekty a celkové tendence extrémních aktivit. Cíl praktické části této práce je konkrétně zhodnotit a shrnout nejdůležitější akce a projevy extremistických aktivit na území České republiky od počátku 90. let do současnosti a dále se z dostupných zdrojů, sociologických výzkumů, šetření a jiných dat pokusit identifikovat aktuální hrozby a rizika. Z výsledků praktické části pak navrhnout přístup, který by zlepšil či řešil aktuální nebezpečí extremismu. Výsledky tohoto šetření dále komparovat s fakty a reálnými daty, z tohoto zjistit, zdali jsou obavy a předpoklady laické veřejnosti opodstatněné, či nikoliv, popřípadě v jaké míře.

Obsah práce

Vymezení pojmu extremismus - Vysvětlení významu a označení extremismu, označení znaků a pravidel takového chování. Extremismus je v ČR pojmem úředním (jsou jimi například označovány některé orgány státních složek jako například policejní protixtremistická pracoviště atd.), avšak není právním pojmem zakotveným v trestním zákoně či trestním řádu

Extremismus a právo - Shrnutí právních norem, které jsou činnostmi extremistů porušovány, a které se speciálně tímto zaobírají. Obecně přes Ústavu České republiky a Listinu základních práv a svobod až po jednotlivé paragrafy v trestním zákoníku. Následuje rozbor a definice vybraných prvků trestního zákona, kde jsou jednotlivě vyložena pojmy a specifika skutkových podstat vážící se k problematice.

Dělení extremismu - Představení tradičního schématu členění podle pravo-levého politického schématu a alternativních kritérií, která do tohoto nelze zařadit. Schodné a rozdílné prvky těchto proudů. Nové extremismy, apolitičtí extremisté, náboženští extremisté.

Pravicový extremismus - Nejdominantnější a nejvíce viditelný extremistický směr v ČR. Shrnutí základních tezí a východisek, představení historie, zejména dvou nejvýznamnějších extrémně pravicových systémů 20. století - Fašismu a Nacismu. Fašistická ideologie (nejvíce aplikována v Itálii), zejména v první polovině 20. století ustanovila základy pro další krajně pravicové režimy, jako byl zejména německý nacismus, který prvně představil myšlenky národního socialismu, a stál za největší a nekrutější genocidou v dějinách lidstva. Z odkazu nacismu následně čerpají neonacističtí extremisté a v současné době také autonomní nacionalisté. Mezi těmito dvěma směry jsou však velmi rozdílné organizační rozdíly, přičemž autonomní nacionalisté představují moderní způsob organizace extremistické scény. Vzhledem k všeobecně vnímanému pohledu je v této kapitole pojednáno také o hnutí a subkultuře skinheads, které široká veřejnost i sdělovací prostředky často paušálně označují za neonacisty. Rozebráním historických kořenů a souvyslostí identifikuje jednotlivé odnože hnutí, levicové, pravicové i apolitické odnože této subkultury. Dále se zabývá situací ultrapravice v ČR. Identifikuje a popisuje nejvýznamnější subjekty ultrapravicové scény v ČR, od politických stran, přes registrované organizace až po ilegální militantní neonacistické organizace. Následně předkládá chronologický výčet nejvýznamnějších akcí ultrapravice v ČR, kterými se zabývaly orgány činné v trestním řízení, a u kterých byl extremistický motiv či podtext. Důkladně rozebírá propagandistickou dezinformační kampaň extremistů, kterou je popírání holocaustu a další konspirační teorie. Tento často opomíjený fenomén je v době

informačních technologií důležitým prvkem v přesvědčování a radikalizování nejenom u mladých lidí, kteří jsou k extremizaci obecně náchylnější.

Levicový extremismus - druhé strana extremistického pravo/levého extremistického spektra. Představení základních myšlenek, principů, východisek a tezí. Rozdělení subjektů levicové scény na v našich podmínkách dominantnější anarchoautonomní a méně rozšířený extrémní komunistický směr. Rozlišení demokratické komunistické strany od nedemokratických, radikálních marxistických a stalinistických komunistických extremistů. Historie levicové scény v České republice od roku 1989 po současnost, zahrnující jak akce anarchystické scény a projevy levicové scény, zejména pak v nedávné době aktuální útoky militantních anarchistů na bezpečnostní prvky států a organizací.

Divácké násilí - samostatný fenomén apolitického extremismu. Rozlišení jednotlivých skupiny diváků a fanoušků, projevy takového násilí a možnosti boje bezpečnostních složek s takovými extremisty. Legislativní změny v zabezpečení sportovních akcí a preventivní programy PČR - Antikonfliktní týmy.

Náboženský extremismus - vymezení pojmu náboženského extremistu. Identifikace směrů, motivů a cílů teokratických a sektářských radikálů. Zkoumání v současnosti primárního předmětu zájmu veřejnosti a médií na poli extremismu - islámského radikalismu. Vymezení základních pojmů a východisek, identifikace a popis celosvětového tématu islámského terorismu a jeho provázanost s islámským radikalismem. Náhled na situaci s islámským radikalismem v ČR, zhodnocení stavu věci, aktivit muslimského obyvatelstva u nás a proti islámským nálad v souvislosti s děním ve světě.

Environmentální extremismus a ekoterorismus - Je spojen s destruováním demokratických principů a popíráním některých základních lidských práv a svobod. Boj za záchranu země a ochranu přírody podle environmentálních extremistů s sebou nese zánik západních liberálních demokracií a potlačení některých lidských práv. Výpis významných uskupení v ČR a jejich akce.

Praktická část - Cíl praktické části této práce je konkrétně zhodnotit a shrnout nejdůležitější akce a projevy extremistických aktivit na území České republiky od počátku 90. let do současnosti. Zároveň se z dostupných zdrojů a informací pokusit identifikovat aktuální hrozby, rizika a následně navrhnout vhodný přístup pro zlepšení aktuální situace.

Přílohy - Příloha č. 1 zobrazuje vybrané nejdůležitější prvky z extremistické symboliky. Značky oblečení, prapory, znaky a symboly i znaky jednotlivých organizací a v příloze č. 2 jsou citovány jednotlivé právní normy spojované s extremismem, vyjmenované v kapitole 5.

Závěry

Extremismus je nepochybně stále aktuálním tématem, kterým se i v budoucnu bude muset nejenom náš bezpečnostní, zákonodárný i soudní systém zabývat. Soudě dle mediálního obrazu, i výsledků v této práci citovaných průzkumů veřejného mínění je nebezpečí extremismu společností stále vnímáno jako aktuální. V současné době je nejvíce se probírajícím tématem extremismus islamistický, ačkoliv jeho projevy jsou v České republice ze všech sledovaných a popsanych směrů nejméně znatelné. Ani jeden z popsanych extremistických směrů však nelze označit za mrtvý, nebo neaktivní. Pravicový extremismus má v souvislosti s případným vzestupem zmíněného islamistického značný růstový potenciál, což by mohlo vést k souběžné větší aktivizaci v řadách levicových radikálů, jako tomu bylo v minulosti. Důležitým faktorem je zejména v takovéto situaci rovnováha a nestrannost při potírání všech extremistických směrů - radikálních islamistů, projevům xenofobie a krajní pravice i proti nim stojících krajně levicových radikálů.

Boj s extremismem je nezbytným úkolem demokratické společnosti, jehož zanedbání se může velmi v dlouhodobém hledisku velice vymstít. Tlak na okamžité výsledky však může často být proti dlouhodobějším preventivním programům, které však mají naopak největší potenciál pro ovlivnění myšlení mladých lidí, kteří jsou extremistickými myšlenkami nejvíce ohroženi. Preventivní akce musí být pro tuto generaci atraktivní a pochopitelné, nikoliv pouhou nezáživnou a nudnou součástí dějepisů či občanské výchovy, či pouze těžko uchopitelnou teorií neaplikovatelnou do jejich životů. Stejně tak v rámci bezpečnostních sil je nutné věnovat velké úsilí zejména informační činnosti. Také tato činnost se může v krátkodobém hledisku zdát jako neproduktivní a zbytečná, avšak zanedbání či podcenění může způsobit přehlédnutí skrytého nebezpečí, které může skončit teroristickým útokem a smrtí nevinných lidí.

Je nezbytně nutné odlišovat opodstatněnou obavu z extremismu, která však může snadno přerůst sama v extremistické chování, jak je vidět například v případě současných protiislámských kampaních a protestech. Tyto sice mají pochopitelný a racionální základ v obavě lidí ze zavlečení pro ně neznámého elementu radikálního islámského státního zřízení a terorismu do jejich relativně klidné země, avšak nereflktují faktický stav věcí. Jednou z nejlepších cest k dosažení tohoto cíle je podle mého názoru informovanost široké veřejnosti, která by tak byla více odolná radikalizaci z kterékoliv strany. Vzdělaný a informovaný člověk je odolnější podlehnutí jednoduchým, laciným a často také velmi dobře se poslouchatelným výzvám extremistů.

Seznam použitých zdrojů

BASTL, Martin; MAREŠ, Miroslav a kol. *Krajní pravice a Krajní levice v ČR*. 1. vydání. Grada Publishing, a.s., Praha: 2011. 288 s. ISBN 978-80-247-3797-3.

DANICS, Štefan; *Extremismus*, 1.vyd. Triton s.r.o.,Praha : 2003. 62 s. ISBN 80-7254-454-3

DANICS, Štefan; KAMÍN, Tomáš. *Extrémismus, rasismus a antisemitismus*. 2. rozšířené vydání - dotisk, Policejní akademie české republiky v Praze, Praha: 2008. 154 s. ISBN 978-80-7251-286-7.

GRIFFIN, Roger. *Modernism and Fascism*, Palgrave Macmillan: 2007. 482 s. ISBN 9781403987839

CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Vyd. 1. Portál, Praha : 2007.184 s. ISBN 978-80-7367-098-6.

KOTLÁN, Pavel. *Demokracie ve stínu*. 1. vydání. Institut vzdělávání SOKRATES, Ostrava.: 2003. 173 s. ISBN 80-86572-07-2.

KUPKA, Petr; LARYŠ, Martin; SMOLÍK, Josef, *Krajní pravice ve střední a východní Evropě*, Mezinárodní politologický ústav, Brno: 268 s. ISBN 9788021048454

LEBEDA David, *Úvod do problematiky extremismu: příručka pro pedagogy*, Wolters Kluwer, Praha: 2013.100 s. ISBN 978-7478-394-4

LIPSTADTOVÁ, Deborah .: *Popírání holocaustu, silící útok na pravdu a paměť*. Paseka. Praha, Litomyšl: 2001. str. 269. ISBN 80-7185-402-6

MAREŠ, M., I. SVOBODA a E.STEHLÍK. *Extremismus jako bezpečnostní hrozba*. 1.vyd. Ministerstvo obrany České republiky, Odbor komunikace a propagace, Praha: 2011. 123 s. ISBN 978-80-7278-568-1

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2012*. Praha: 2013.

MORGAN, Philip. *Fascism in Europe 1919-1945*. London, Routledge: 2005. ISBN 0-415-16942-9.

PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha: 2007. 382 s. ISBN 978-80-7106-811-2

PAYNE, Stanley G. *A History of Fascism, 1914-1945*. Madison: The University of Wisconsin Press: 1995. 592 s. ISBN 978-0-299-14874-4.

PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích : fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922-1945*. Vyd. 1. Academia, Praha: 2011. 508 s. ISBN 978-80-200-1919-6.

Použité právní normy

z. č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

z. č. 140/1961 Sb. Trestní zákon

z. č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

z. č. 2/ 1993 Sb. Listina základních práv a svobod

Použité internetové zdroje

BASTL, Martin. S.H.A.R.P. – Skinheadí proti rasovým předsudkům. *CEPSR* [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=74>

MAREŠ, Miroslav. Zahraničně-politické koncepce české krajní pravice. *CEPSR* [online]. 2000 [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=132>

FBI shuts down Czech neo-Nazi group web site. *Lancaster unity* [online]. 29.5.2008 [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://lancasteruaf.blogspot.cz/2008/05/fbi-shuts-down-czech-neo-nazi-group-web.html>

MAREŠ, Miroslav. Extremismus v ČR: Náboženský extremismus. [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/19119/EXTREMISMUS-V-CR-NABOZENSKY-EXTREMISMUS.html/>

MAREŠ, Miroslav. Autonomní nacionalisté. [online]. 28.1.2010 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://virtually.cz/archiv.php?art=19384>

Protokoly sionských mudrců. *Holocaust.cz* [online]. 26.9.2011 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://www2.holocaust.cz/cz/history/antisemitism/present/modern_antisemitism/zion_protocols

Green action.cz [online]. [cit. 2.11.2014] Dostupné z: <http://greenaction.cz/>

Prvnízpravy.cz [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/>

Česká televize [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/>

Wikipedia [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/>

NBC NEWS [online]. [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.nbcnews.com/>

Lidové noviny [online]. [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/>

MORYSOVÁ, Iveta. Holocaust. [online]. 18.4.2009 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://galaktis.cz/clanek/holocaust-2/>

Šaría pro Česko: Cesta k víře pro Česko [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://sharia4czechia.com/>

Týden [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.tyden.cz/>

Channel 4 news [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.channel4.com/>

BIS [online]. [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://bis.cz/>

Rexter [online]. [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/>

Rozhlas.cz [online]. [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/>

Hospodářské noviny [online]. 28.5.2005 [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://www.ihned.cz/>

Volby.cz [online]. [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: www.volby.cz

Antifa.cz [online]. 2008 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.antifa.cz/>

Anarchistický černý kříž [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: http://anarchistblackcross.cz/?page_id=22

Anarchokomunistická alternativa [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://aka.anarchokomunismus.org/?page=manifest>

KSČM [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/>

Komunistický svaz mládeže [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.ksm.cz/>

Svaz mladých komunistů Československa [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.komsomol.cz/>

Parlamentnilisty.cz [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/>

Voice of anarchopacifism [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://voiceofanarchopacifism.noblogs.org/>

Jailbraking [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://jailbreaking.noblogs.org/>

IDNES.cz [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: www.idnes.cz

Novinky.cz [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: www.novinky.cz

Český statistický úřad [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: www.czso.cz

Policie České republiky [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: www.policie.cz

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/>